

Відтворення професійного мовлення доктора Хауса в українському дубляжі

Мова професійного спілкування (професійна, фахова мова) – це функціональний різновид літературної мови, яким послуговуються у професійно обмеженій сфері комунікації з метою забезпечення порозуміння між людьми, які працюють у певній галузі виробництва, професії. Професійна мова характеризується насамперед специфічною термінологією та характерним для певної галузі функціонуванням загальноживаної лексики. Особливості її зумовлюють мета, ситуація професійного спілкування, особистісні риси комуніканта і реципієнта (мовна компетенція, вік, освіта, рівень інтелектуального розвитку). Залежно від ситуації і мети спілкування доречно й правильно добираються різноманітні мовні засоби висловлення думки: лексичні, граматичні, фразеологічні тощо [1, с. 4].

Усі лексичні одиниці фахових текстів переділяються на чотири різновиди: 1) терміни певної галузі, що мають власну дефініцію; 2) міжгалузеві загальнонаукові термінологічні одиниці (терміни філософії, політології, математики, філології тощо); 3) професіоналізми; 4) професійні жаргонізми [2, с. 49].

Терміни – це цілком офіційні, прийняті й узаконені в певній галузі науки чи техніки позначення, назви понять. Специфіка термінів зумовлена сферою функціонування термінологічних одиниць, а саме тим, що терміни є номінативними одиницями мови науки й техніки, а не одиницями природної мови загалом. Саме в науковій сфері мови терміни виконують свої основні функції: номінативну – назви класу спеціальних об'єктів чи їх ознак; сигніфікативну – позначення загального поняття, яке належить до системи спеціальних понять цієї галузі знання; комунікативну – передавання в часі і просторі спеціального знання та ін. [3, с. 38–39].

Професіоналізми – це напівофіційні слова чи словосполучення, які частіше поширені в розмовному мовленні серед людей певної професії, спеціальності, але, по суті, не є строгими науковими позначеннями понять. Звичайно професіоналізмами називають емоційно забарвлені елементи, що виступають як розмовні синоніми-еквіваленти до стилістично індивідуальної професійної номенклатури чи слів-термінів і часто виходять за межі літературної норми [4, с. 20].

Жаргон – різновид мови, що її використовує переважно в усному спілкуванні окрема, порівняно стійка, соціальна група, яка об'єднує людей за ознакою професії, місця в суспільстві, зацікавлень або віку. Від загальнонародної мови жаргон відрізняється специфічною лексикою й фразеологією та особливим використанням словотворчих засобів. Професійні жаргонізми розглядаються як емоційно забарвлені слова та характеризуються обмеженим функціонуванням у розмовному професійному мовленні [5, с. 27].

Медична розмовна мова – різновид медичної професійної мови, що обслуговує сферу усного діалогічного спілкування працівників медичної галузі і використовує такі засоби номінації, як (1) офіційні, повні, стандартні медичні терміни, (2) «напівофіційні» терміни (скорочені терміни, додаткові, нестандартні терміни-назви, застарілі терміни, терміни-неологізми), (3) «неофіційні» терміни (професіоналізми, професійні жаргонізми, арготизми, суржикові, просторічні форми). Співвідношення цих мовних одиниць може суттєво відрізнятись під час використання медичної розмовної мови в інтрапрофесійній та інтерпрофесійній усній комунікації [6, с. 283].

Фахова мова медика – це діалоги фармацевта з покупцем в аптеці або лікаря з хворим у поліклініці чи лікарні, комунікація фахівців медичної галузі між собою, написання різних довідок, протоколу операції, історії хвороби чи реферату. Обов'язковим для будь-якої фахової мови є вживання специфічних термінів високого рівня стандартизації, зваженість і точність формулювань [7, с. 11].

Професійне мовлення доктора Хауса в однойменному американському телевізійному серіалі дещо виходить за рамки загальноновизнаної культури мовлення медика. Звісно, воно включає кодифіковані мовні засоби, такі як спеціальні терміни повної та скороченої форми. Однак, здебільшого професійне мовлення доктора Хауса можна охарактеризувати як «некодифіковане», оскільки у ньому переважають професіоналізми, жаргонізми, просторічні форми тощо. Крім того, візитівкою видатного лікаря-діагноста став його власний стиль професійного спілкування, який характеризується значною метафоричністю, сарказмом, іронічністю та подекуди навіть цинізмом.

Саме з огляду на специфічну особистість мовця в особі доктора Хауса, його професійне мовлення необхідно розглядати як унікальне явище в медичному дискурсі, оскільки воно характеризується власним неповторним колоритом та стилем, хоча й іде всупереч встановленим етичним та мовленнєвим нормам.

Такий рівень «некодифікованості» й образності професійного мовлення, безперечно, становить значну складність під час англо-українського перекладу «Доктора Хауса», адже перекладачеві необхідно поєднувати точність та логічність фахового перекладу із образністю та багатозначністю художнього.

У нашій роботі ми виділяємо такі основні одиниці, які можуть становити проблему під час перекладу професійного мовлення доктора Хауса українською мовою: 1) професійна лексика (термінологія, професіоналізми, жаргон); 2) ідіоматика; 3) стилістичні засоби (метафори, засоби комічного); 4) синтаксичні структури.

Під час перекладу професійної лексики, яка, як уже було зазначено, включає загальні та специфічні терміни, професійні слова та жаргон, використовуються такі способи перекладу:

- словниковий відповідник (*eosinophilic granulomas* – еозинофільні гранульоми, *Acute Respiratory Distress Syndrome* – респіраторний дистрес-синдром);
- варіантний відповідник (*deposit* – наліт, *panel* – результати групи аналізів);
- транскодування (*immunoglobulin* – імуноглобулін, *symptom* – симптом);
- калькування (*struvite stones* – струвітні камені, *Mirror syndrome* – дзеркальний синдром);
- контекстуальна заміна (*We gotta nuke his thyroid.* – Треба опроміювати щитовидну [4 сезон, 14 серія]);
- описовий переклад (e.g. *PFO* – порок серця, *STD* – венеричне).

Ідіоми та метафори можуть перекладатись трьома способами:

1) зі збереженням характеру образності:

The kidney's like a chandelier. It's attached to a ceiling of intestines and blood vessels. But your contractor – think you know who he is - he hung it with a cheap chain. It's been hanging sloppy. – Нирка – мов люстра. Кріпиться до стелі кишками і кровоносними судинами. Підрядник, ну ви розумієте, про кого я, підвісив вам люстру на дешевий ланцюг. І висіла вона на чесному слові [4 сезон, 12 серія].

2) із заміною образності:

MRS. BRADBERRY: What's the treatment? HOUSE: Hair of the dog, IV alcohol. – МІСІС БРЕДБЕРІ: Яке лікування? ХАУС: Клин клином. Алкоголь внутрішньовенно [4 сезон, 1 серія].

3) відповідником, що передає лише денотативний зміст ідіоми або метафори, а не їх образність:

Mushrooms weren't the only thing that got people stoned to death. – Галюциногенами були не лише гриби [4 сезон, 4 серія].

Визначною рисою мовлення легендарного доктора Хауса без сумнівів можна вважати вживання, а інколи й зловживання, засобами комічного, що включають гумор, сатиру, каламбур тощо.

CUDDY: How advanced is the pneumonia? HOUSE: It's taking college courses. – КАДДІ: Наскільки сильно розвинулась пневмонія? ХАУС: Вже пішла до коледжу [4 сезон, 3 серія].

За відсутності у мові оригіналу повного аналога елемента комічного, перекладач створює свій власний аналог, використовуючи трансформацію компенсації.

Таким чином, можна зробити висновок, що відтворення професійного мовлення доктора Хауса в українському дубляжі є складним багатокроковим процесом прийняття перекладацьких рішень, що залучає усе спеціальне та фонове знання перекладача, з метою адекватної передачі усіх лексичних, граматичних та стилістичних тонкощів мови та мовлення легендарного лікаря-діагноста.

Література

1. Шевчук С.В., Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням. Підручник. За програмою МОНУ. 3-тє видання. – К: Алерта, 2012. – 696 с.
2. Перекладознавство (німецько-український напрям): підручник / Т.Р. Кияк, А.М. Науменко, О.Д. Огуй. – К.: «Київський університет», 2008. – 543 с.
3. Лейчик В.М. Предмет, методы и структура терминоведения: Автореф. дис. докт. филол. наук. – М., 1989. – 46 с.
4. Сложеникина Ю.В. Терминологическая лексика в общеязыковой системе. – Самара: Изд-во СамГУ, 2003. – 160 с.
5. Суперанская А.В. Общая терминология: вопросы теории / А.В. Суперанская, Н.В. Подольская, Н.В. Васильева. – 2-е изд., стер. – М.: Наука, 1989. – 246 с.
6. Єрмоленко С.Я. Нариси з української словесності (стилістика та культура мови). – К.: Довіра, 1999. – 431 с.
7. Золотухін Г.О., Литвиненко Н.П., Місник Н.В. Фахова мова медика: Підручник. – К.: Здоров'я, 2002. – 392 с.
8. Script VO – Dr. House [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dr-house.hypnoweb.net/episodes/saison-4/episode-401/script-vo.97.654/>.
9. Доктор Хаус (House M.D.) [Електронний ресурс] – Переклад телеканалу СТБ – Режим доступу (український дубляж): <http://kinovonline.net/load/83-1-0-4584>.